

OBSAH

EDITORIAL

POEZIE

- Vlasta Špinková:
Zůstalo pronikavé ticho 2

PRÓZA

- Jaromír Starý: Jízda vlakem,
aneb Krávy a slepice 4

PŘEDZVĚSTI

- Markéta Zvolánková:
Z Intimní sféry 7

O VŠEM MOŽNÉM

- Ivo Fencel: Zdrobněliny 8

POSTPRAVDY

- Stanislav Bukovský: Zdrobnělinky ... 10

ILUSTROVANÉ ZBYTEČNOSTI

- Vhrsti: Nejdražší fotografie 12

LISTY ASON-KLUBU

DRABBLE & DRABBLE

- Peggy Kýrová:
Dobré a ještě lepší jítro,
Pelyněk nebo procenta? 13

VESKRZE NEKOREKTNÍ STANDAR/D

- Stanislav Bukovský
Básně jedna báseň III. 14

POZAPOMENUTÉ KNIHY

- Vladimír Novotný:
Skleněné srdce 15

(NE)KRITICKY

- Ladislava Lederbuchová:
Přírodní intimita Tomáše Krále 17
Ivo Fencel: Dvakrát Václav Gruber 19

NĚCO SE STALO

- Oldřich Petr:
Básník nikoli bezejmenný 22

ZVONCE KONCE

- Vladimír Novotný:
Smetanovský předěl 23

EDITORIAL

Březen je již dlouho nazýván Měsícem čtenářů. Předtím to bývával květen coby Měsíc knihy, ale čtenáři nejsou pouze čtenáři knih. Protože se k této komunitě mohou hrdě hlásit i čtenáři našeho literárního měsíčníku, budiž jim vzdán březnový hold.

A co vás čeká? Nové verše Vlasty Špinkové, které si můžete číst i nahlas. Povídka Jaromíra Starého, jehož doménou jsou vlaky a zase vlaky. Markéta Zvolánková ohlašuje vydání své třetí básnické sbírky, druhé v edici Ulita. Přijměte z ní malou ochutnávku i pozvání na křest do Polanovy síně. Jeden ryze český jazykový jev různě vykládají Ivo Fencel a Stanislav Bukovský: zdrobněliny, ba zdrobnělinky. To je takové malé čtenářské pobaveníčko. Drobným útwarem jsou i drabble Peggy Kýrové, které vždy mají jen sto slov. Neláká vás to také zkusit? V obdobně odlehčeném duchu tvoří své insitní „básně“ Stanislav Bukovský.

Tím končí veškerá legrace. O pozapomenutých knihách se totiž nežertuje – podívejte se do svých knihoven a poskytněte jim pomocnou ruku na světlo boží. Bude to stát za to. S Intimní sférou Markéty Zvolánkové i Skleněným srdcem Pavla Hubeného může korespondovat i přírodní lyrika Tomáše Krále, jehož sbírku recenzuje Ladislava Lederbuchová. Pak je tu znovu Ivo Fencel, ale i dvakrát Václav Gruber, respektive pohled na jeho detektivní romány. Tento žánr opět zažívá boom. Prostřednictvím Oldřicha Petra posíláme opožděnou gratulaci štáhlavickému básníkovi Ivu Huclovi. Oslavné zvonce Vladimíra Novotného bijí pro tradiční Smetanovské dny a jejich sympozia. Tématem těch letošních je Podzemí a podsvětí? Mýtus, symbol a realita 19. století. Takže zase detektivka!

Jana Horáková

VLASTA ŠPINKOVÁ

Zůstalo pronikavé ticho

Vzduch ztěžkl

až se v něm zastavují hodiny
a ticho chodí bosky
v čerstvě posečené trávě
divokou vůni se zalyká

Čas

neúprosný výběrčí daní
do tváří vloží vrásku
za každý nesplacený dluh
nečekej od něj
splátkový kalendář

Vzduch ztěžkl

a padá na vyprahlou zem
Snad jednou všechny naše viny
budou odpuštěny
i na miskách
těch nejpřísnějších vah

Hořící vteřina

je v čase zařikání
vábnička pro mé sny
a slova vypuštěná do tmy
na cestu svítí
v zahradách

Hořící vteřina

je cesta k mostům
přes propasti
přes vody vzhůru padající
kde mezi hvězdami
čeká můj převozník

Hořící vteřina

stane se místem pro záchranu
v návratných časech
z rájů se zamčenými vraty
do krajin vlídných tam
kde potkám zítra
společný náš stůl

Nebeská souhvězdí

putující nocí
hlídají osamělá srdce
v hodinách zapomnění
než přijde den jenž
všemi jmény větru
bude vzývat
člověčí vzpomínání
kde dýchavičné myšlenky
jsou vždycky o krok zpátky

Nebeský pastýř

mezi souhvězdími vodí
své ovečky spásající tmu

Tmu tulačku

s hlasem zařikání
když zametá hadí stopy v trávě
dvě noci před úplňkem

Tmu

v které drze voní jarní vlání
když svléká srdce do naha
a do kovářské výhně vkládá

Nebeský pastýř s ovečkami
prochází souhvězdími
na konec tmy
až k nepaměti

Příteli větre

být jen o kapičku mladší
rozběhla bych se s tebou
až na ten kopec v dálce
a šuměla bych s tebou
v korunách stromů
všechny ptačí písně

Dnes jenom duše zkouší
odletět s vlaštovkami
až tam kde září Jižní kříž
když srdce unavené
sotva dechu popadá

Čas už je odzpíván

a odečten
zůstalo pronikavé ticho
jdoucí až na dřeň kostí
Vzdálená sama sobě
tak těžce kráčím
proti spěchu mého srdce

Už zas mi chybí
včerejší jistota
vlídných krajín s ptačími hnízdy
Čas už je odzpíván
a odečten
kolem jen pronikavé ticho
a oči jdoucí proti tmě

Jen moudrost stárí
někde se cestou zapomněla
a minula můj práh

V šeru obrazárny

dýchají sametové stíny
Na hrotech úzkosti
předvádějí krokové variace
Posvátný obřad
na sklonku dne
pro ty
kdo bezpečně prošli
rámem dveří
ke žluté lampě
se svazkem nedočtených básní

V šeru obrazárny
ožívají stíny
hlava v oblacích
jako v opiovém rauši
očima doprovází let ptáků
rukama hněte duchny mraků

V šeru obrazárny
chodidly vrůstám do hlíny
s kořeny stromů
mířím do středu země

Až do srdce tě zabolí

tvá bosá chůze přes kořeny
už nevrátíš se do polí
kořenem bludným omámený

Padají z nebes hlasy zvonů

listí se snáší k patě stromů
To listí které umřelo
u kořenů si ustlalo

Přišli jsme ze tmy nevědění

a hledáme své kořeny
přijde-li správné rozednění
přijmeme zázrak stvoření

JAROMÍR STARÝ

Jízda vlakem, aneb Krávy a slepice

Jdu po nástupišti k vlaku. Zaslechnu divoký výkřik: „Ty krávo!“ Kráva je krásné zvíře, miluji všechny krávy. Pohlédnu tedy na tak pěkně pojmenovanou ženu. Ta právě křičí na potetovaného muže, chrlí na něj nadávky a utíká pryč. On si ještě pro sebe uleví: „Ta slepice,“ a odplivne si. Slepice je velice inteligentní tvor. Rozezlený muž zahrnul svoji družku další krásnou lichotkou.

Vstupuji do kupé, kde sedí jen muž a žena. Žena je však velmi tlustá a ještě jí u nohou leží dva obrovští vlčáci. Vejdu se sem vůbec? Mám sice všechna zvířata, jak již jste jistě poznali, velmi rád, také ani proti většině lidí nic nemám, ale zde se zdá, že v tak malém prostoru se nyní nakumulovalo opravdu hodně jak psů, tak lidí.

Sotva vstupuji, jeden vlčák se napřimuje. Evidentně se chystá na mě vrhnout.

„Eriku!“ okřikne ho velmi důrazně otlá žena. „Sedněte si, pane.“

„Jak se daří?“ ptám se, abychom se seznámili.

„Ještě mám pět let do důchodu, pracuji v kuchyni. Ortoped mi přikázal nechodit, to tam ale v práci právě musím!“

Promlouvá i její muž: „Všechno se dnes zdražuje, ti tam nahoře kradou, ulejvají si prachy.“ Ještě chybí nadávání na Ukrajince, pomyslím si, snad k tomu nedojde. „Doplácíme na Ukrajince, cikány i flákače.“

Abych stočil řeč na něco pozitivního, pohlédnu na jejich pejsky: „Máte krásné vlčáky, kolik jim je?“

„Devět.“

„Tak to není zase tak moc, tahle rasa se dožívá až patnácti.“

Manžel opět skuhrá: „Aby toho nebylo málo, musíme teď všichni platit televizi.“

„Televizi a rádio,“ upřesní choť.

„My ji nemáme, ale to nikomu nevadí. I hluchý a slepý musí platit, pokud se neozve. Také i všichni bezdomovci. Ti také nemají žádná média, to je ale každému jedno. Dluh jim bude narůstat, všechny pak můžeme pohodlně zavřít za neplacení dluhů a budeme bez bezdomovců na ulicích. Je to vlastně skvělý nápad!“

Tlustá manželka se přidává: „A to jsi ještě nemluvil o povinnosti všech podnikatelů si zaregistrovat rozhlas a televizi, i když třeba vůbec nepodnikají a tyto přístroje nevlastní.“

„Můžu se zeptat, odkud jste?“ ptám se, abych odvedl řeč k něčemu radostnějšímu.

„My jsme z vesnice Pytlíkov.“

Chvíli je ticho, kouknu ven z okna. V ubíhající krajině se na stráni pase pokojně stádo krav.

„Chováte nějaká zvířata?“

„Aby ne. Máme plno slepic, nezabíjíme je, necháme je dožít, o tu polévku ze starých slepic nestojíme. I kořata necháme žít.“

„Tak to se mi líbí, máte asi zvířata rádi.“

„Máme, slepice pobíhají po výběhu a mezi nima si hrajou kořata, to je opravdu podívaná!“

„Měl bych vás asi navštívit, úplně to vidím před očima.“

„Jen přijďte, pane! Mladý slepice ale nemáme žádný. Pár jsme jich koupili, ale hned přišla liška a zakousla je.“

„To je hrozný, co by na ni platilo?“

„Nic, jedině snad železa, ale do nich by se mohli chytit psi.“

Pohlédnu opět z okna, krouží tam velký pták, dravec. Občas se stane, že se snese i do vesnice nebo na samotu, kde pobíhají slepice, a jednu si v pařátech odnese.

Vlak brzdí, zastavuje, oba se zvedají a zdraví: „Tak na shledanou, šťastnou cestu!“

„Děkuji, i vám“

Vystupují z vlaku. Netrvá dlouho a ve dveřích se objevuje Rom. „Máte tady volno?“ ptá se.

„Jistě, sedněte si.“

Vytahuji z ruksaku kus točeného salámu a chleba a s chutí se zakusují.

„Dobrou chuť.“

„Děkuji.“

„Ještě by to chtělo k němu nějakou hořčici...“

„Nebo půlku prasete.“

Rom se rozesměje, moje odpověď ho viditelně pobavila. „Jo, pěkně gri-lovanýho.“

Obloha se zatáhla, mraky jsou černé jako svědomí podvodníků. Nedávno mi jedna důchodkyně povídala, že měla v týdnu dva zajímavé hovory. Při tom prvním jí jakýsi hlas důležitě oznámil, že dluží půl miliónu. Za pár dní zase jiný volající vyrukoval s oznámením, že jí na účtu chybí 1276,- korun.

Vlak opět staví a k nám dvěma si přisedá postarší paní v pláštěnce. Kape z ní voda. Zvědavě si nás prohlíží: „To je počasí, vidíte?“

Děšť útočí v divokých proudech na okna vlaku, ale je bezmocný, stejně jako i my proti narůstající byrokracii a všem těm heslům, pinům, kódům.

„Máte pravdu, paní. Jak se máte?“

„Ale dobře, panáčku. To víte, dříve bylo všechno jinak. Žila jsem na vesnici, měli jsme kravku a hluboký sklep. Žádnou lednici jsme nepotřebovali, jak tam bylo chladno. Na schodech tam stály tři hrnce – jeden s nadojeným mlékem, druhý s kyselým a třetí se smetanou. Tu jsme sbírali naběračkou z povrchu té první nádoby. Také jsme si sami stloukali máslo. Byla na to taková mašinka s lopatkami, točilo se klikou.“

„Chleba jste asi také měli vlastní?“

„Jak by ne! Pekli jsme jednou za sedm dní, vydržel nám na týden. Pak už býval dost tvrdý, ale to nevadilo. Peněz moc nebylo, táta měl v JZD jen tři koruny za jednotku, vypomáhal také v lihovaru, tam se vozily brambory. Pálil se z nich líh.“

Paní se chvíli odmlčí, zamyslí se, v očích jí zaplápolají veselé plamínky při šťastných vzpomínkách na mládí. Pohlížím na ni s úctou a trochu i závistivě.

„Tenkrát bývalo veselo, i písničky byly jiné – veselé a šťastné, dnes se v nich zpívá o samých problémech. Život je dnes tak zbytečně složitý! My jsme ještě měli dost času jeden pro druhého, nebyly žádné počítače, mobily, televize. Někdy jsme seděli večer venku u ohně, pekli si brambory, hrálo se na kytaru a společně zpívalo. Lidé ještě koukali na sebe, ne do mobilů. Naslouchali jeden druhému a nenudili se, když cestou ve vlaku koukali na ubíhající krajinu. To už ale dnes není moderní. Mladá děvčata ve vlaku neodtrhnou oči od displeje. Prsty jim po klávesnici tancují jako splašené. Chvilku kouknout z okna nebo na spolucestující by bylo divné. A také otravné a nudné. Realita života je pro ně příliš drsná. Ta virtuální je daleko lepší a bezpečnější. Mladé mámy vrazí ve čtyřech letech dítěti do ruky mobil a mají od něj pak navěky pokoj. Děťátko nezlobí. Ale nějak jsem se moc rozpovídala, už jsme tady, musím vystupovat.“

„Já taky vystupuju“

V naší cílové stanici se hezky rozloučíme. Zůstal jsem zase sám. Vlastně ne tak docela. Loukou se ke mně kdosi blíží, houpe se jí vemen. Jde až ke mně, zastaví se. Stojí teď jen pár kroků vzdálena, neodtrhne ode mě zrak. Asi vycítila, že mám krásy rád, a proto je tady. Žvýká.

Také tu pobíhá osamělá slepice. Občas zakdáká. Chtěl bych vědět, co to kdákání znamená. Jistě by nám lidem měla co říci.

MARKÉTA ZVOLÁNKOVÁ

Z Intimní sféry

Vyhlídky

Sedím na parapetu.

Hledím ven.

Svět venku má se k světu,
však já jsem unaven.

Koukám – zas těžknou dráty.

Soukám se k nim.

Vlaštovky mají party.

Jak já jim závidím.

.

.

.

Vzlétnout a prchnout taky tak.

Spadnout do peřin – do oblak.

Jasněji

Skrz šedavé žaluzie

chlad k mé hlavě proudí.

V duši možná teplo žije,
avšak srdce bloudí.

Ohřeje se? Dneska? Zítra!?

Nebo opět vánice
roznese stesk uvnitř nitra,
pláč rozezní bránice?

Zalij, slunce, údolíčka
tam v hlubinách skrytá.

Přines lepší počasíčka,
než to láska schytá.

30. duben

Na dveře zas Mácha klepe.

Má okna však stále v bouři
slzavé své oči slepé
s každým bleskem tiše mhouří.

Pro trochu lásky kam až musím zajít?

Na konec světa, bosky, žadoníc?

Ne! Stačí odemknout.

Odvahu musím najít!

Nebloudit bez map – vyjít cíli vstříc.

Poznání

Z vypůjčených slov
skládám puzzle vět –
pravdy moudrých sov.
Není cesty zpět!
V cíli? Číhá rov.

Není nic než teď.

Tak žij. Bez osnov!

Jarní

Už zase slyším ptáky.

Srdce okřálo.

Zřídly rázem mraky.

Slunce roztálo.

Zabít sněhuláky

zdařilo se světlu.

Tak svlékni manšestráky

a nastav kůži teplu.

Vypařit se

Zas má vrásku
čas v své tváři.
Zas zestárnul o krůček.
Strhal vaz zas kalendáři.
Vehnal slzy do vůček.
Už zas máš chuť na bůček.
Přitom hryžeš salát, broučku.
Poškrabej si lalůček,
pak zestárni potichoučku.

Fun

A kdyby ty mobily nebyly,
stěží by dnes mladí přežili.
Nemožnost dát selfie na instáč

přivodila by jim jistě pláč.
A kdyby ty mobily nebyly,
staří by si stejně užili.
Sítě by hodili za hlavu
a šli na pořádnou zábavu.

Tak jde čas

Na okap zas padá déšť.
Růže květy schovaly.
Na spáncích máš z potu trest',
jak tě můry klovaly?!
Někdy pozděj, jindy brzy
každý mrak se vyprší.
Natrap se a schovej slzy,
než se nový navrší.

O VŠEM MOŽNÉM

IVO FENCL

Zdrobněliny

Že má čeština („čedina“, jak jsme říkali na základní škole) zdrobněliny, víme odmalička. Ani člověka nenapadne, že jsou i jiné vzosné jazyky, kde tomu tak není. Co nám oproti tomu dojde brzy? Bezpečnější jest omezit užívání zdrobnělin (zdrobnělinek) na minimum alias minimumíčko. Pádněji: zkuste, dobrá rada, zdrobněliny ignorovat. Sice tak dáte šanci jejich postupujícímu zániku, ale žádné strachy. Ono se bude dost lidí ke zdrobnělinám uchylovat dál. V knize a článku působí většinou kontraproduktivně. Divně, trapně. A našel jsem jediný zdravý lán, kde se zdrobněliny hodí sít. Příklad:

Máte ratolest, která překvapivě vydrží předčítání. Tak jí předčítáte. Ale roztěkanost dnešní doby ohrozila i vaše dítě, i pokoušíte se předčítat příběhy co nejpoutavěji. Sem tam něco vynecháte, něco klidně přidáte. Takřka stejně funguje rozhlasový redaktor nad každým textem a dítě, ejhle, ještě pořád vnímá a neusnulo.

Dítě se dá, uznávám, upoutat i vystrašením – a strach je zdravá emoce. Nezapomenu, jak jsem kdysi synovi předčítal povídku Žlutá tvář. Jde o méně známý příběh se Sherlockem Holmesem, který je docela kuriózní: Sherlock tu nepátrá. Ale je to trochu horor a přijde působivý moment, kdy klient dovypraví k momentu zjevení se žluté tváře v okně.

Syn sebou sice netrhl, jak se psává v knihách, ale dostal se do stavu skutečně napjatého očekávání, co prý bude dál. Skoro zajektl, užasl. Je proto nejlepší číst dětem umírněné horory? Ano. Ale taky přece chcete, aby se smály, což je stejně zdravá emoce... a je jenom otázka, zda je snáze vyvolatelnější než ona zmiňovaná hrůza. Možná ne. A osobně jsem asi neměl dost humoristického materiálu k předčítání, i uchýlil jsem se k velice laciné metodě ozvláštnění. Všude, kde to bylo možné, jsem výrazy předělával na pitvorné zdobněliny.

A tomu se malý i velký posluchač směje, i když, uznávám, pouze chvíli. Většinou je nadále fádni i to. Záleží ovšem i na obsahu textu a kvalitách příběhu, a jestliže něco čtete nově a jinak, tj. zdobněle, děj se vyjeví podstatně důrazněji a pojednou vám připadá nezapomenutelný. Každé slovo má jaksi silnější podstatnost. Nevěříte? Uvedu asi tři ukázky.

První příklad je z klasické novely mého oblíbence Roberta Louise Stevensona o doktoru Jekyllovi a nebudu uvádět originál textu v původním překladu Jarmily Fastrové, nýbrž rovnou mou úpravu-improvizaci při předčítání:

„Tenkrát jsem ale ještě v pracovničce neměl zrcadélko a dal jsem je přinést teprve později, a to právě proto, abych mohl sledovat své proměničky. A nocička se už blížila raničku a za toho rána byli spolubydlící z domečku pohřížeňoucí (pohřížení) do hlubokého spánečku; a proto jsem se v zápalíčku své nadějičky a svého vítězstvíčka rozhodl, že se v nové podobičce odvážím až do ložničky. Prošel jsem dvorečkem, kam na mě shora shlížela souhvězdíčka, a skoro se mi zdálo, že shlížejí s údivečkem nad vůbec prvním tvorečkem, jakého zbádala ta jejich bdělá hlídečka.

Proplížil jsem se chodbičkami jako cizáček v tom vlastním domečku, a když jsem dorazil do ložničky, spatřil jsem ve sklíčku poprvé Edwardčka Hydečka.“

Tohle, kdo ví, možná nebyl ten nejlepší a dostačující příklad, kterak se zdobnělinami současně zvýrazní význam textu, a tak ještě jednu ukázku:

„Z vozíčku slézá ženička v bílé plachetičce, selském oblečku. Dětičky zůstaly stát, ani z báby očička nespustily. Táta jí tiskl ručku, máma ji plačíc objímala... a ona pak je též líbala na obě líčka.“

Tady jsem navíc opravil původní zdobněliny Boženy Němcové.

Ale ano, uznávám, že je to vtipné leda hodně prvoplánově, nicméně to překvapivě funguje a představte si, že máte spratka, který skutečně jinak nechce poslouchat. I hle, jak zní zdobnělinový Edgar Wallace a Mrtvé oči Londýna:

„Už jsem měl strášek, strašiček, aby neuhnuli do parčíku, protože soukromoučka autíčka tam můžou, zatímco taxíčky ne; ale vzali to Edgwareskou třídičkou. Stávala tam kdysi šibenička a za stara se tam věšovalo,“ dodal jen tak mimochodem, „což jsem četl v jedné knížečce, když jsem seděl.“ – „Tyhle vzpomínky na staříčky Londýneček ale můžete vynechat,“ zaprosil vyslýchaného Larrýček.

Geniální doktor Ludvík Souček pak dopadá v obdobně debilní úpravě (Tušení souvislosti) následovně: „K Marsíčku už byla vyslána celičká řadička kosmických sondiček a sovětští vědáci iniciovali konkrétně sondičky Marsíček 1 až Marsíček 7 (1973). Američanci zvolili Marsík za cíl Marineříčku 4 až Marineríčku 9 (1971) a získali pozoruhodné výsledky měřeníček i fotografičky. Objevili kráterky a vulkánky impozantních rozměrečků a například i sopečku-sopčičku v oblasti Nix Olympica, která má výšku 18 kilometrů.“

Vůbec si nemyslím, že je tomu podobňoučké zdobněničko textu lehounce přenositelné do většiny cizích jazyků a nezávidím věru překladateličkovi, který se do podobné prácičky omylíčkem pustí, i kdyby s fortelíčkem, anžto se nejspíš brzičko potká s mrtvičkou.

POSTPRAVDY

STANISLAV BUKOVSKÝ

Zdobnělinky

Náš tatíček nebožtíček bejvával krejčí. Tak lidé v dobách, kdy ještě rozuměli řeči zvířat, překládali charakteristický trylek pěnkvky. Že je tatíček, jenž býval krejčíkem, nebožtíček, dodnes oznamuje ten ptáček z řádu pěvců, čeledi pěnkvovitých, touto citově podbarvenou formou, ale už jen málokdo jeho sdělení dokáže přeložit do řeči lidské.

Ve filmu Mrazík zase nazývá babička Ježibaba jí milé loupežníčky mazlivě vrahounky. To nejen proto, že jí jsou sympatičtí, ale hlavně že od nich chce, aby zmasakrovali Ivánka. Za to, když to zdárně provedou, slibovala odměnit se jim zlaťáčky, stříbrňáčky a měďáčky.

Ve válce po každé bitvě zůstávají na poli mrtvolky. To na mucholapkách za války i v míru končí mouchy svou životní pouť po dlouhém trápení jako nehybné mrtvolky. Mucholapky s mrtvolkami se vyhazují mezi odpadky. Mrtvolky, než se pohrbí, se dávají do rakví. A na rakvičkách si v cukrárnách pochutnávají mlsouni.

Jak všeobecně známo, piráti jsou bezohlední, zlotřilí námořní lupiči. I když jim kolikrát chybí jedno oko a také nejméně jedna, ať už dolní nebo horní, končetina, není radno octnout se v jejich blízkosti, zpravidla neušetří nikoho. Zato v parlamentu a ve vládě máme moc hodné takové jakopiráty – spíš pirátečky. Hájí tam zájmy všech poctivých občanů, nejen těch, kteří je tam zvolili, a s těmi, co loupí a kradou, v žádném případě na jedné lodi nejsou.

Někdo se politikem stává pomocí různých metodických postupů, zlí jazykové by řekli intrik, ale nenazývejme to tak, někdo se jím rodí. Takovému politikovi se obvykle říká král. Leckdo má za to, že v zemích, kde vládne vládce Bohem pověřený, je líp. Kdo ví. Králík pak je všem dobře známý hlodavec a králíček docela malinkatý ptáček, vypadající trochu jako budníček. Ovšem pěkný ptáček je také vykutálený člověk, před nímž je lépe se mít na pozoru. Takový človíček obvykle i kradе, ale spíš jen v malém, takže je to jen takový zlodějíček.

Divadlo spolu s herci nehrají herky, ale herečky. Herečky obvykle rozumí politice. Zatímco lidé živící se politikou se nazývají politici, herečky jsou politikou se neživící političky. To znamená, že politici jsou zodpovědní za politiku a herečky za političku. Vojenskou problematiku mají obvykle na starosti političky, civilní sféru pak řídí jak političky, tak i politici.

Panička je pěkná paní. Stará, nebo taky stařenka, je manželova manželka. Pro jiného muže může být táž vnímána jako docela obstojná panička. Panička svých předností si dobře vědomá je paninka. Slečna, co se trochu ofrňuje, je slečinka.

Malá koza je kozička, malá zadnice je zadnička. Ale nejen malá žeňuška, i velká žena, s níž přichází zákon, není žádná právnicka, ale právníčka. Na rozdíl od ženy práva je každá dáma příslušné orientace lesba, nikoliv lesbička, i kdyby nakrásně byla zároveň právnička, a třeba i vlnadná slečinka či panička.

Hovno dle slovníku naučného znamená v lidové mluvě nic. Hovínko ale není žádné menší nic, protože nic je nic a nic menšího než nic není. Pokud pomineme čísla záporná, s nimiž rozhodně hovínko nic společného nemá.

Smrad nemá nikdo rád, ale než někde mrznout, je rozhodně lepší zdržovat se tam, kde je smrádek, ale teplíčko.

VHRSTI

Nejdražší fotografie

Nejdražší fotografie na světě se prodala za 12,4 milionů dolarů.

- Slavnou fotografii pořídil americký malíř a fotograf Man Ray v Paříži v roce 1924.
- Nahou modelkou s namalovanými houslovými otvory je slavná Kiki z Montparnassu, tehdejší Man Rayova milenka.
- Autor nazval fotografii Ingresovy housle, protože šlo o jeho poctu dílu francouzského neoklasicistického malíře Jeana Augusta Dominiqua Ingrese, který byl nadšeným amatérským houslistou.
- Přímou inspirací mu byl známý Ingresův obraz Lázeň Valpinçon z roku 1808.
- Originál byl vydražen v aukčním domě Christie's v roce 2022 za 12 400 000 dolarů. Další tisky fotografie jsou k vidění ve sbírkách Centre Pompidou v Paříži a v Muzeu J. Paula Gettyho v Los Angeles.

PEGGY KÝROVÁ

Téma: Pac a pusu

Dobré a ještě lepší jitro

Mžourala rozespale kolem sebe. Proč je v pokoji tolik světla? Hrome! Budík nezvonil, zaspala.

Poklusem do koupelny honem ze sebe udělat člověka, po cestě zapnout rádio. Kulma zase nefunguje. Bude si muset udělat uzel. Kde jsou sponky?

Rádio škodolibě hlásí, jak velké má dnes zpoždění.

Na kuchyňské lince leží zapomenutý kus rohlíku od včerejška. Snídaně bude poněkud okoralá.

Kafem si opačila pusu. Taky dobře.

Honem se oblíknout.

Fajn, může vyrazit.

Ještě dítěti pac a psovi pusu... vlastně obráceně, dítěti pusu a psovi pac.

Autu pac. Ale ne, auto nedává pac. Auto dostane pusu, pokud nastartuje hned a bez roztlačování.

Nastartovalo.

Téma: Pelyněk

Pelyněk nebo procenta?

„Vstávej, dělej, ať nepřijdeš pozdě!“

„Bolí mě hlava.“

„To správi čistej vzduch, hni sebou.“

Strach ze zkoušení z fyziky teda čistej vzduch vážně nespraví.

Zakašlu. A znova a víc.

„To vyléčí med s cibulí,“ konstatuje máma. Podle mého dost sarkasticky.

Ví, že tuhle fuj medicínu fakt nesnáším.

„Mám teplotu.“

Dává mi ruku na čelo.

„Nemáš, to se ti jen zdá. Teplá nejsi.“

„Bolí mě břicho. Asi budu blinkat.“ Při představě čtvrtletní písemky z matiky velmi věrohodně dávím. Máma znejistí a pak temně prohlásí: „Tak ti uvařím pelyněk.“

Lepší pelyněk než čtvrtletka.

Statečně tu hrůzu piju.

Hlavně že nejdu do školy.

STANISLAV BUKOVSKÝ

Básně jedna báseň III.

xxx

Pán spí s paní
paní s paní
s pánem pán
někdo sám
s prášky na spaní
bez pána bez paní.

xxx

Jedno dítě na ženu
redukce na polovinu
jedno dítě na dceru
redukce na čtvrtinu
jedno dítě na vnučku
redukce na osminu
pro přírodu velká naděje
míň lidí přírodě prospěje.

xxx

Doba kamenná
doba bronzová
doba železná
doba dřevní
doba papírová
doba knižní
doba umělohmotová
doba umělé inteligence
doba digitální demence.

xxx

Knihoven knih milci
jsou nejen staromilci.

xxx

Víš co víš
a víc nevíš
sotva se dozvíš
o tom co nevíš
čím míň víš
tím líp spíš.

xxx

Byl jednou jeden mnich
co měl plno knih
ale nevěděl co je v nich.
Nejenom ten mnich.

xxx

Nečíst je nová tendence
a nic nevědět
vždyť stačí vědět
kde najít informace.

xxx

Knihovno knihovno
nebudeš na hovno?
Nebudu nebudu
ještě si tu pobudu.

xxx

Snad hned tak neskončí
papírová doba
zvlášť toaletního papíru
bylo by škoda
ale i knih z papíru a zároveň
v neposlední řadě také knihoven.

VLADIMÍR NOVOTNÝ

Skleněné srdce

Skoro nad každou ve vzdálených časech vydanou knihou je možné nastolit prožlукlou otázku, nakolik je pohříchu pozapomenutá nebo dokonce už zapomenutá – a nejen to: zda je či není opomíjená naprosto neprávem. Takto se můžeme ptát rovněž nad prozaickou prvotinou Skleněné srdce z pera Pavla Hubeného, s menší nadsázkou řečeno celoživotního „ochránce Šumavy“. Snad se sluší a patří podotknout, že i za toto své čínorodé dlouhodobé ochráncovství šumavského regionu náš klatovský rodák obdržel v loňském roce vysoké státní vyznamenání Svobodného státu Bavorsko.

Vraťme se však do pozapomínaných desetiletí: zmíněnou prvotinu vydal Pavel Hubený v dávném roce 1992 a vyšla jako „autorský náklad“ v již neexistující knižní firmě HAAS – Chodské nakladatelství. Sídliila v Domažlicích, to však v publikaci není uvedeno. Kniha přišla na svět dokonce i s vlastními prozaickými ilustracemi, jenže poté se nekonečně dlouho zdálo, že Hubený dal krásné literatuře nadobro vale. Sice se autorsky podílel na několika regionálních šumavských publikacích, k vlastnímu psaní se ale zřejmě vrátil až po devětadvaceti letech: v roce 2021 mu totiž Powerprint vydal nevelkou, pouze dvaasedmdesátistránkovou povídkovou sbírku s názvem Jak jsme měřili šumavské lesy. Obáváme se však, že její náklad byl minimální a že autorův titul bude z pohledu čtenářů prakticky nedostupný. Jenže o to víc pozapomenutý je jeho přesvědčivý literární debut.

Nad Skleněným srdcem, nad kvartetem všestranně „šumavských“ povídek se také z pochopitelných důvodů můžeme ptát, kdy konkrétně tyto texty vznikly: zda po listopadu 1989 nebo už o něco dříve. Svým laděním jsou sice záměrně nadčasové, leč o žádných společenských změnách tu není ani zmínka a možná by na ně stejně v autorově podání nedošlo: nahlíží totiž šumavský svět jako krajinu o sobě, nereflexuje skoro žádné společenské reálie s výjimkou těch nejpodstatnějších. Zároveň by v nich ale Pavel Hubený nemusel nic měnit, i kdyby jeho povídky byly napsány v předlistopadovém období: jde mu o Šumavu sui generis. Pokud Ladislav Stehlík vytvořil pro jižní Čechy známé pojmenování „země zamyšlená“, mladý prozaik si pro Šumavu našel přirovnání „země šeptajícího ticha“.

Nicméně zde jednoznačně ožívá i váchalovská Šumava, byť až z rozhraní osmdesátých a devadesátých roků, která tady má do určité míry blíže ke klasickým vyprávěním Karla Klostermanna než k některým tehdejším polopropagandistickým spiskům. Také to však v žádném případě není stra-

šidelná a zločiny minulých dějů prostoupená šumavská krajina například v aktuálním podání Petry Klabouchové. Dalo by se též říci, že začínající spisovatel nahlížel svět Šumavy zčásti rovněž očima regionalistického tvůrce: ze všeho nejvíc vyzvedává bytostné sepětí tamních nepočetných obyvatel s přírodou. Zejména přírodní zakotvenost lidských příběhů se stává alfou i omegou všech šumavských vyprávění Pavla Hubeného: vše, co tento stav narušuje, jako by do malebné i dramatické krajiny ani nepatřilo.

Ve čtveřici autorových líčení vystupují svého druhu blouznivci tamních končin, mladí i staří, žijící v tvrdých a krušných podmínkách na příslovečných Klostermannových lesních samotách. Romantické tam jsou pouze sny, nikoli realita. V žádném případě to však není Šumava plná turistů putujících s mobily, zrovna tak ale nejde o ironicky míněné Klostermannovo rčení o „ráji šumavském“. Je to i krajina mytická, plná historických souvislostí, probleskují v ní dávné keltské báje i keltské reálie, přece se tu rozkládala prastará oppida a působili vševědoucí šamani, něco pamatují i staré štolý. Prastaré časy o sobě dávají vědět jakoby v rituálních dějstvích: v tragickém kácení letitých stromů, v běsnění zdivočelého býka nebo v příchodu vlků. Ale též v touze toulat se lesy na koňském hřbetě.

Všední život tu ovšem je a vždy byl nadmíru namáhavý, a proto je nezbytné ho zvládat i s mnoha sny v hlavách. Nejenom s „rytířskými“, ale především se sny o přízračných vílách, které tu nepochybně také musí někde být. Co je však příznačné: „V této zemi je málo dívek,“ opakovaně si posteskuje jeden z autorových protagonistů, načež není divu, že každá ženská bytost by mohla být v této tajuplné krajině pokládána i za pozemskou vílu. Jenže realita je neúprosná, málokterá dívčina tu pochopitelně vydrží, stejně jako tváří v tvář místním sociálním podmínkám obstojí málokteré citové pouto. Umírají pak zde opuštění lidé stejně jako opuštěné stromy. Přesto se do tohoto hypnotického šumavského světa ti nejsrdnatější nakonec i vrací, byť netuší, co je čeká a nemine.

Čtenářům Skleněného srdce to však může být jasné: v první řadě tam přetrvává zmíněné „šeptající ticho“. Nicméně není příliš jasné, proč Pavel Hubený v dalších letech nebo i desetiletích nepokračoval v této baladické linii lyrizovaných šumavských příběhů, pro jejichž peripetie zjevně měl přímo ostřížít cit a smysl. Skoro všechny historie jednotlivých povídkových postav, nemálo přesvědčivě, třebaže toliko skicovitě načrtnuté, by si zasloužily, ne-li přímo žádaly rozsáhlejší rozvedení: nejlépe v podobě takřečeného menšího šumavského románu. Stačilo by vyjít ze základního konstatování, jak tam na člověka padá „těžký vzduch a samota“, a nejen to: „I hory jako by na mne padaly.“ Leccos však může být sceleno i stářím, také proto mladý literát nadějeplně vyřkne, že „šťěstí se vrátí do našich hor“. Prozatím se však jeho vypravěči může, ale i musí pořád zdát „o zelených hlubokých šumících lesích“.

LADISLAVA LEDERBUCHOVÁ

Přírodní intimita Tomáše Krále

Předchozí Králový básnické sbírky *Fragmenty devoluce* (2023) a *Velká náповěda* (2024) byly svými tituly tematicky sdělné a obsahem dostály slihu v názvu. Nová sbírka lyriky má název *Hrubost hladiny* (Praha: Dauphin, 2024; s fotografiemi Martiny Malsové) a prostřednictvím oxymoronního obrazu též už titulem provokativně komunikuje se čtenářovou pamětí: hrubost hládě? Jde vůbec o hladinu vodní a proč je básníková *hladina* hrubá? Čtenář vstupuje do prostoru, jejíž otevírá první báseň jako příznačné motto celé sbírky: „O čem dnes nebe mlčí / co tím vyrazuje // a co teprve / hrubost hladiny?“

K motivu hladiny a její hrubosti se zde druží motiv nebe (Vesmíre, přirodo, bože!) a motiv mlčení jako paradoxní zdroj tajemného, a významově neohraničeného sdělování. Jsme neomylně navigováni na nesnadnou a ne příliš bezpečnou cestu, na níž můžeme utřít spolu s básníkem bolestivá zranění omylu či zrady, ale i rány osudu: „Prodíráš se větvemi // že zanechávají šrámy / neznamená, že tě nevitají“. Až masochistické odhodlání nesejít z této cesty, dobrat se přes překážky sdělnosti ticha a mlčení: „Kosatce nad tichem / šumí významy / bez nutkání úst // básně hledající / vhodného básníka“. Ten vhodný postihne šum bez nutkání úst? Jak jazykem básně, jenž určitě pojmenovává jen zlomek z toho neurčitě mnohého, vyjádřit co skrývá *ticho a šum*? Na milost autor vzal přírodní, metaforický šepot („Rákosity šeptem předávaly / naše tajemství břízám“) či *melodie*, ale ovšemže jen ty bezeslovné: „poslední způsob, jak udržet / naživu květy // Nepřiblížím se hmoždíři / v drcení vět // narozdíl od slov / je nekonečně melodií“. Ani slova zbavená větné služby nemají básníkovu důvěru.

T. Král touto tematizací básnického jazyka vstoupil do pochyb o komunikační schopnosti jazyka vůbec. Ale nechme stranou kritiku zpolitizovaného newspeaku a publicistických klišé, zde jde o výsostně umělecký problém vztahu komplexní sdělnosti „mlčení“ a významu „slova“. Jak nevzpomenout na časté aposiopese moderní poezie, ale především na Holanovy verše, k nimž dospěl po etapě metaforického znásilňování jazyka v „jeskyni slov“ – vzpomeňme např. na verše básně *Vyznání lásky* (ze sbírky *Kamení, přicházíš*), v nichž autor nabádá: „Jen čtvrtou slohu této písně / k paměti navíjej / a sladčeji a méně přísně / ji tušením svým pěj“, aby pak tuto strofu vyjádřil jen grafikou pomlček. A v básni *Podzim* z téže sbírky si „psi hrají s kameny a nosí / je v ústech, jako by se chtěl / z nich každý řeči naučit pro cosi / co člověk nikdy neviděl“ – formálně dokonalá řeč (v příznačném motivu starořeckého Démosthena, jenž si zdokonaloval výslovnost pomocí

kamenů v ústech) je ponížena v marné snaze vyjádřit „cosi“ nezřetelného až nezřetelného, co slova lidského jazyka nejsou s to pojmenovat. A v básni *La belle dame sans merci* z jeho *Mozartiany* čteme dialog: „Kdo to s tebou mluví?“ „Nemám potuchy.“ [...] Kdo to s tebou mlčí? „Ona!“ Holanovo básnické svatořečení mlčení.

Jestliže se Král ptá stromu, „zda je člověku / přirozenější poloha / ve které spí / či ve které bdí“, slyší odpověď: „Ve které sní“. Snové obrazy neverbalizovány jsou schopny obsáhnout onu neomezenou a nepojmenovanou mnohost představ a na básnickovu otázku, zda mohou žít „dva stromy“ s „jedním srdcem?“, následuje odpověď mlčením. Přírodní motivy Holanovy takové mlčení vysoce oceňují: „květiny jsou tiché, věci až cosi zamlčují / [...] a co je zpěv, vědí jen oněmlel ptáci // Stačí jim být, a to je nevýslovné.“ (z básně *Lidský hlas* ze sbírky *Na postupu*). Básník pokračuje: „Ale my / my máme strach, [...] křičíme: „Jsi tady? Mluv!“ Oč krásnější je žít nevýslovnou existencí než mít strach, že slovo s ní spjaté zakrývá, co nemůže (či nesmí) být řečeno, anebo že slova člověku nemohou dostačovat; přesto se dožadujeme alespoň nějaké jistoty. Také Královny obrazy autentických bytostných citových hnutí jsou v převleku slov vyjadřovány cudnou či šetrnou oklikou, neb celou báseň o upřímné lásce nelze promlčet: „Nic nemůže být čistší / než tvé prostěradlo včera / prošívané dnešním sluncem / na šňůře“. Slova „čistá láska“ zanesená prachem literární služby nemohou vyjádřit „melodii“ láskyplného vyznání.

Slunce je v dávných pohanských náboženstvích bohem a symbolem života, jím dotýkané prostěradlo posvěcuje akt lásky a zpětně zrcadlí milování jako modlitbu. Je něco silnějšího než láska? Ale i mlčení může „vyzrazovat“ a hladina nevýslovného je svědkem lži a zrady: „Odras na hladině / už nikdy nebude tentýž / i když se obraz nad ní nemění / Květy / starší než kameny // Krutý smích slunce / v tvých vlasech“. Tehdy se „hladina chvěje“ tušením zlé ztráty – lásky, života či dokonce boha jako víry v kýženou lásku a život: „Raději strach // kdybys nebyla / zbyl by jen pouhý stesk // Proto je strach tak cenný // stále jsi“. Mluví se brání invazi zmaru rozrývací hladinu nitra významy smrti, které i přes možnou aktualizaci umírajícího milostného vztahu se nemohou vzdát svého existenciálního těžiště: „Včera jsem opět povečeřel s tvou smrtí / Umluvil jsem ji // Dobré ráno“. Tento význam autor posiluje v apokalyptické vizi, která do intimního vztahu absorbovala sociální moment: „z těch úchvatných rozbřesků pochopíš / jaká je slunce ničivá síla // že si nás pěstuje / aby sklidilo“. Možný význam ozónové díry zde zobrazuje záhubný průnik do lidského nitra, v němž se změnil úzus dávného symbolu, resp. jeho božská síla přestala být nebeskou záštitou intimního vztahu: „Vždy, když jsem prosil / ať se vrátíš // vyšlo jen slunce // místo hladiny / pole / zrcadlí nebe“. Hladina rozrytá bolestí už nezrcadlí nebeské ideály života v lásce, skepticky jsou pohlcovány zemí a představa ztráty milované bytosti vede s prožitou bolestí ke stoickému existenciálnímu postoji: „Stromořadí / fronta na jaro // postavím se na konec / fronta na smrt“.

„Schovám ducha / v kruzích hladiny“, jejíž hrubost daná ranami provokuje zdánlivě vzdornou aktivitu („srolovat krajinu / odtrhnout hladinu // Slunce je dnes tak osamělé / svět beze smyslu / bez tvých dlaní“), ale jizvy hladiny tlumočí poznání („Větve v korunách / nikdy nebudou / jako větve // které se dotkly hladiny“) jako obohacující zisk zkušenosti. A také, že „Každá hladina prahne / být nedozírnou // obzor je vězení“, ten ji ohraničuje, ale díky „jezu ozvěn“ ona pořád zůstává dost velká pro lidskou lásku, trápení, bolest, ale i pro poznání stoika vedoucí z osudu jednotlivce do globálních souřadnic: „Jsme jen prach / na polici času / v níž nepřetržitě hlodá // červotoč“.

Sbírka *Hrubost hladiny* je přírodní a milostnou lyrikou, jež v obrazech přírody a lásky ukazuje základní problémy lidského života. Vícevýznamovost obrazu hladiny jako přírodního motivu („Hory sní / o květech protěže / hladina praská krajovým“) básník pověřuje výpovědí o intimitě stavů nitra, o existenciálních významech lásky k přírodě a k ženě, které po svém „vyzrazuje“ i mlčením. S nedůvěrou ve slovo souvisí i autorova nedůvěra v petrifikované kulturní symboly. Tomáš Král vytvořil svůj originální symbol *hladiny*, citový seismograf něhy, lásky, ale i strachu a bolesti, kterým životní hladina obětuje svou hladkost.

IVO FENCL

Dvakrát Václav Gruber

Tajemství týnské nemocnice

„Potkalo mě (štěstí), že jsem se vypsal ze sebe a zbývá soustředit se k psaní detektivek.“

Ten výrok Josefa Škvoreckého nezachycuji přesně, ale vysloven byl a do jisté míry (ne však víc) se dá připsat i spisovateli a lékaři Václavu Gruberovi. Je autor mnoha povídek a románů, a to z lékařského i jiného prostředí, napsal fascinující trilogii Řeka, Moře a Poušť a objevuje se v databázích také jako zdatný autor science fiction! A nebránil se – při všem – nikdy ani psaní detektivek, tihl k nim roky.

Proti Josefu Škvoreckému ve chvíli, když řekl, co řekl, je ještě mlád, ale zůstává pln invence a sedí – na svá mladá kolena a taky díky tomu ve vlaku Raymonda Chandlera, Eduarda Fikera anebo Václava Erbena. S nimi a dalšími gentlemany i dámami (Dorothy Sayersová) hraje v kupé své detektivní karty – a jde mu to. S tím, že jsou tahy za mordýři, jak je líčí, plny života, který si nemusíme domýšlet. Lze dokonce říct, že máte po přelouskání každé nové gruberovky pocit, že vás přímo napěchovalo dvojí: přesně zachycený svět, jehož vylíčení ob stojí o sobě samo, a rafinovaně detektivní linie. Ta nikdy není přemrštěně matematická, nýbrž zcela životná.

V nové detektivce Případ dvakrát mrtvé dámy (MOBA. Brno 2025) se do hry neplánovaně vrátí milující se smíšený pár, chytrý a schopně pátrající

chirurg Michal Kameník a jeho přítelkyně, inspektorka Kamila Vernerová, pátračsky obdobně nadaná.

Známe je už z Případu ztraceného psa. Nová záhada začíná tím, že z nemocničního okna zdánlivě skočí těhotná, jedenačtyřicetiletá Zdena Nádvorníková se zhoubným nádorem. „Karciom děložního čípku,“ zvíme jako vždycky detailně, a právě působivý detailismus příběhu pomáhá. „Plánovali jsme hysterektomii. Odstranění dělohy, vejcovodů i vaječníků.“

Dotyčná žila v konkrétní Plzni, v Heyrovského 256, sedmé patro; ale postrádá se velmi dlouho její mobil a snad i kniha, již před smrtí četla, a sice Vondrušková historická detektivka Mrtvý posel. Jak se ukáže, měla nešťastnice zlomený vaz už před domnělým skokem...

A vrah? Nebo snad vražedkyně? Podezřelí jsou všichni, bez zajímavosti nebude, že navíc existuje nedávno namalovaný působivý obraz mrtvé. Pak... zvláště od kapitoly Smrt není osamělý chodec, kdy už se k nám expresním tempem blíží další vraždy, nabírá příběh až neskutečný drajv.

Přímočaře sdělují, že pachatelem je zahradník. Vlastně malíř. Ne, štukatér. Samozřejmě vraha neprozradím, počítat se vskutku dá s každým. V příběhu figurují první i druhý manžel, oba velice podezřele klidní, sám pan primář i portrétista, sestřičky, ředitelka nemocnice...

Václav Gruber umí, jak naznačeno, psát extrémně zajímavě, takže ožívá vše, čeho se jeho nástroj dotkne. I jakákoli záležitost „běžného provozu“ anebo života, která by jinak a v podání jiného umělce působila třeba banálně. Před dočtením se od románu neodtrhnete. Umění dobré knihy, a to i detektivky, není v tom, co kam přidat, ale v tom, co vynechat. – „Slyšel jsem, že na policii se nejvíce bojí slušní lidi.“

Václav Gruber vraždí na Bahamách

Využiji několika citátů vyňatých z recenzované detektivky, a to i proto, že bych jinak mohl ze syžetu vyzvonit trochu víc, než je zdrávo.

Václav Gruber (*1953) je čtenářům známý všestranný autor. Hrdina jedné řady jeho detektivních románů je lékařem rovněž, jmenuje se Michal Kameník a částečně se spisovatel při psaní vžívá do jeho kůže. Na tom není nic špatného. Partnerkou je pátrači už od první z knih, v níž se seznámili, Kamila Vernerová.

Lékařské praxi se Václav Gruber už nevěnuje, ale prací je mu i psaní. Tak ovšem literární tvorbu s obtížemi brávají dokonce i osoby z bezprostředního tvůrčova okolí, jak bylo nejednou zjištěno, například jeho vlastní ratolesti. Což reálně vypadá jak?

On: „Promiňte, pracuji.“

Oni: „Co? Tomu říkáš práce?“ Smích.

Snad je to tím, že jste-li lékař, jste jím až do smrti a rodina nejspíš očekává, že i doma u krbu budete někoho operovat, když „pracujete“.

Operací začíná také nejnovější Gruberův příběh a Kameníkův Případ čtyř nožů (MOBA, Brno, 2025), zasazený zprvu do konkrétních plzeňských realit.

Někdejší Kameníkův pacient Arnošt Miler pozve Michala a Kamilu na Bahamy, na Dračí ostrov, v tamní vile je i Milerův obchodní partner s chotí a několik dalších spolupracovníků. Dojde k vraždě? Jistě. A ne k jedné, první zaplatí svým životem „sám“ ajták.

V bestselleru *Deset malých černoušků* bylo na jiném ostrůvku postupně vyvražděno všech deset jeho obyvatel, nicméně Gruber paní Christie nenapodobuje a nezachází tak daleko, byť u první vraždy nezůstane:

„Teď asi budeme muset ten vtulník opravdu zavolat,“ řekl Milerovi. Miler: „V tomhle počasí?“ Pronesl to pochybovačně. „Kromě toho nemáme nic, čím bychom ho mohli zavolat!“ Připomněl fatální ztrátu satelitních telefonů. Dodal: „Jestli se ty telefony nenajdou a nepodaří se nám obnovit připojení na síť, jsme tady odříznuti od světa až do chvíle, kdy se uklidní moře.“

Jenže Atlantik řadí obdobně jako mordýr a upozorněme na samozřejmost, že pachatel bude nakonec jeden. Jinak to ani v dobrém detektivním příběhu (s výjimkou dávné vraždy v Orient expresu) být nesmí:

Monika: *„Jura asi zešle! On... Pokusil se mě zabít. Pokusil se mě zamordovat a pak se vplížil do vily a otrávil Františka a... Ano, otrávil ho tím cyankáli. Víš, jak se ti dva hádali.“* Helena: *„Hádali, hádali... To bych neřekla. Franta jen Juru pořád honil kvůli programování a povídal, že když tu teď budeme čtrnáct dní spolu, konečně z Juraje vymáčkne novou verzi. A doslova řekl, že mu na krk nasadí nůž, ale...“*

„Jaképak ale?“ zašeptala Monika. „Tento ostrov z nás udělá šílence ze všech!“

Přejdeme k titulu románu. Ale kdybych přímočaře vyslepičil jeho význam (titul je *Případ čtyř nožů*), už by to bylo o čtyři píde víc, než se sluší a patří – spokojte se opět s citací: *Richter natáhl ke Kamile ruku: „Doufám, že stačí, když vám ten svůj nůž jenom takhle ukážu.“ Na jeho dlani ležel na pohled stejný zavírák, jako byly oba nože už ulité v uzavřených obalech... – „Nestačí, pane Richtere,“ řekla Kamila. Sáhla i po třetí obálce. „Snad máte taky zájem na vysvětlení smrti obou vašich spolupracovníků, ne?“ A uložila třetí nůž k ostatním.*

A dál? To už jsme v zapovězené zóně. Nelze ani naznačit, nicméně k jakémusi literárnímu momentu (vmáčknutému jako pecka do dřeně vyšetřování) dojde v kapitole *Kdo bude další?*:

Všimla si náhle, že jsou knihy seřazené stejným způsobem jako v Michalově knihovně, a to abecedně a podle jmen autorů. Některé vyšly česky, ale řada z nich v angličtině. Hm... Zdalipak tu má i Ostrov od Roberta Merla? Měl. Román o tragédii malého společenství lidí na opuštěném ostrově a příběh skupiny mužů a žen, kteří se pokusili začít nový život na ostrově v Tichomoří, načež... Stačí se podívat, kolik jich nechal Merle přežít.

OLDŘICH PETR

Básník nikoli bezejmenný

Zvony mohou zvonit smutněji než smuténka, také se však mohou rozhlaholit slavnostně a svátečně, i když se občas rozezvoní o něco později, než se patří. To je případ tohoto příspěvku: měl přijít na svět o několik týdnů dřív, platí však, že lépe jest pozdě než nikdy. Poněvadž, ruku na srdce, ctěný jubilant, o němž záhy půjde řeč, se už jiných půlkulatých pětasedesátých narozenin nedočká a věku mu bude už jen přibývat. Jako nám všem.

Básník je to vskutku pouze s velkou nadsázkou bezejmenný a trochu i žertem odkazujeme na skutečnost, že založil nakladatelství Bezejmenná čajovna, předtím zbudoval a doposud hospodaří v skutečné útulné Bezejmenné čajovně u Štáhavic – a že si nikterak nepotrpí na opěvování své tvůrčí osobnosti. Proto je nejvyšší čas vyvolat básníka jménem a přijmením a připomenout, že Ivo Hucl, kdo by to také byl jiný, měl pětasedesáté narozeniny sice již na sklonku letošního ledna, aura tohoto životního půlvýročí však září ještě i zkraje března, kdy vychází toto číslo. Věru pořád září, neboť jde o výraznou kulturní personu, zdaleka netoliko západočeskou.

V případě Iva Hucla je naprosto oprávněné, když se v informacích o jeho osobě uvádí, že tento plzeňský rodák byl a stále je nezávislý kulturní aktivista (což platí již pro dávné předlistopadové desetiletí 1979 až 1989), přičemž po roce 2000 se k tomu oprávněně připojuje, že je také čajovníkem, což je milou povinností v Bezejmenné čajovně. Básník to je nikoli ledajaký, co bychom ale neměli neřici: ačli Hucl psal snad od malička (těch sešitků samizdatově šířených textů!), svou básnickou prvotinu (po níž následovaly další knihy veršů) vydal až na prahu abrahámovin. Vzápětí za ni získal Cenu Bohumila Polana (což u debutů nebývá zvykem) a „Polanovku“ obdržel ještě i v roce 2020. Zasloužil by si ji i potřetí: koneckonců záhy se ocitl i mezi tvůrci nominovanými na Státní cenu za literaturu. Estetické hodnoty jeho poezie si je totiž vědoma též literární kritika: zajisté nejde o bezejmenného básníka!

Lednový jubilant však není pouze nadmíru zdatným, totiž nekonvenčním štáhlavickým poetou. Je rovněž vynikajícím esejistou a jeho hutné úvahy o výtvarném umění nikoli náhodou vyšly i knižně. Náramně také dbá o duchovní rozvoj tvůrčí bytosti a postupně se ve své filosofii umění a života od počátečního zájmu o ortodoxii přiklonil k zenovému buddhismu, taoismu a mahámudře. Není divu, že dlouhodobě inicioval rovněž četné inspirativní česko-japonské kulturní projekty. Sečteno a zváženo, je to příslovečný moudrý čajovník. Takto bychom ho měli oslavovat i oslovovat.

VLADIMÍR NOVOTNÝ

Smetanovský předěl

Skoro pokaždé (nějaká výjimka se mohla přihodit a termín se o týden posunul) zkraje jara v Plzni probíhají slovučné Smetanovské dny. Ty loňské se konaly už po pětačtyřicáté, což je téměř k nevíře. Jde sice v první řadě o svátek hudby, leč neodmyslitelnou součástí muzikantských „Dnů“ je také mezioborové vědecké sympozium. Připomeňme, že loni si zvolilo jako určující téma Nový svět. Americká zkušenost v české a středoevropské kultuře, přičemž je záhodno konstatovat, že pořádat tematické sympozium bezmála půl století bývá oříšek. Jenže „vědecké“ Smetanovské dny se odehrávají převážně v režii mimoplzeňských, zejména pražských badatelských institucí. Doposud však jsou bohužel k světu.

Nicméně je příznačné, že s výjimkou nevelkého počtu vyvolených badatelů nebývá veřejnosti valně povědomo, k jakému tématu se pořadatelé přikloní, byť by se dalo pátrat tak dlouho, až by se vše vypátralo. To je však blízká budoucnost a nehrozí, že by Smetanovským dnům zaklínkal nelibý zvonec, tudíž se lze ve vzdálené vzpomínce vrátit do jedné dávné zimy. Sympozium se už vesměs pod kuratelou Archivu města Plzeň pořádalo pár let, jenže rok 1990 byl skutečně „přelomový“. Dorazili totiž rovněž badatelé, kteří po dvě desetiletí náleželi k zapovězeným a zakazovaným a kteří tenkrát právě v Plzni mohli po dlouhé době vystoupit na veřejnosti. Atmosféra tomu odpovídala a sympozium přes svůj odborný ráz představovalo cosi jako svátek české literární a humanitní kultury. Mluvíci dalších pokolení si euforii roku 1990 nejspíše vůbec nedovedou představit.

Vše ale mívá drobné vady krásy. Vědecké sympozium tenkrát zahajoval novopečený premiér Petr Pithart (pak už na Smetanovské dny tuším žádný jiný premiér nezavítal a nejspíše nezavítá) a svou optimistickou zdravici uvedl postřehem, že Plzeň mu zatím připadá jako vybombardované město, což zanedlouho doufejme skončí. Což skončilo. Co je ale k neuvěření: městem po jednání táhl houf bohemistů a historiků a bezradně se pídil po pohostinství, kde by se mohli usadit. Vskutku tehdy šlo o zdánlivě vybombardované město, leč oživující a jásající. Byl to vskutku dějinný předěl.

V nalezené hospodě se po chvíli jedna severoamerická literární bohemistka zaražená dotázala: „Kdo je ten pán, co tak strašně řve?“ Řeklo se jí, že ten a ten a že „to je první manžel mé druhé ženy“. Vzala to na vědomí a tázala se dál: „A kdo je tamhleten pán, který také strašně řve?“ Dověděla se, že dotyčný ten a ten je zase „prvním manželem druhé choti prvního manžela mé druhé ženy“. Pokývla s porozuměním: „Chápu. Jste malá země.“

AUTOŘI PLŽE

Stanislav Bukovský (1944 Plzeň) - výtvarník a publicista

Ivo Fencel (1964 Plzeň) - strážný, prozaik a publicista, žije ve Starém Plzenci

Peggy Kýrová (1970 Plzeň) - referentka, překladatelka, prozaička a publicistka

Ladislava Lederbuchová (1949 Plzeň) - bohemistka, literární kritička

Vladimír Novotný (1946 Praha) - bohemista, literární kritik, žije v Chodouni

Oldřich Petr (1946 Praha) - pseudonymní publicista, žije na středozápadě Čech

Jaromír Starý (1954 Plzeň) - prozaik, publicista

Vlasta Špinková (1950 Doudleby nad Orlicí) - básnířka a prozaička, žije v Plzni

Vhrsti (1970 Rokycany) - výtvarník, ilustrátor, prozaik, publicista, žije ve Strašicích

Markéta Zvolánková (1991 Plzeň) - pedagožka, básnířka

V PŘÍŠTÍM ČÍSLE ČTĚTE

Básnickou navštívenku Milana Knížáka

Fejeton Vlasty Romanové

Pár veršů z odkazu Karly Erbové

TIRÁŽ

Plž – Plzeňský literární život

Ročník XXV. č. 3, březen 2026

Náklad: 230 ks. ISSN 1213-9890

Vydává Knihovna města Plzně, p.o.

Redakce: Jana Horáková,

e-mail: horakovaj@plzen.eu, tel.: 378 038 206

Listy Ason-klubu: Helena Šlesingerová,

e-mail: slesingerova@plzen.eu, tel.: 378 038 200

Knihovna města Plzně, B. Smetany 13,
301 00 Plzeň, www.knihovna.plzen.eu

Číslo 3 sestavila Jana Horáková

Korektury: Vladimír Gardavský

Obálka, grafická úprava a typografie:

Miloslav Krist - ArtKrist

Tisk: MK-tisk, Miroslav Kratochvíl,

Cukrovarská 8, 301 00 Plzeň

Vydávání je povoleno

Ministerstvem kultury ČR

Evidenční číslo periodického tisku:

MK ČR E 13766

Knihovna Plzeň